

NOTRANJI ENERGETSKI TRG

Za uskladitev in liberalizacijo notranjega energetskega trga Evropske unije se od leta 1996 sprejemajo ukrepi, ki urejajo dostop do trga, njegovo preglednost in regulacijo ter varstvo potrošnikov, podpirajo pa tudi medsebojno povezanost in ustrezno raven oskrbe. Njihov namen je vzpostaviti bolj konkurenčen, na uporabnike osredotočen, prožen in nediskriminatoren trg EU z električno energijo z dobavnimi cenami na tržni podlagi. Na tak način se krepijo in razširjajo pravice posameznih strank in energetskih skupnosti, odpravlja se energijska revščina, pojasnjuje se vloga in odgovornost udeležencev na trgu in regulatorjev, hkrati pa se obravnava zanesljiva oskrba z energijo, plinom in nafto ter razvoj vseevropskih omrežij za transport električne energije in plina.

PРАВNA PODLAGA

Člena 194 in 114 Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU).

CILJI

V energetske sektorju je treba za dokončno oblikovanje notranjega trga Evropske unije odpraviti številne prepreke in trgovinske ovire, poskrbeti za približevanje cenovnih in davčnih politik in ukrepov glede norm in standardov ter vzpostaviti okoljske in varnostne predpise. Namen vsega tega je zagotoviti delujoč trg s pravičnim dostopom in visoko ravnjo varstva potrošnikov, pa tudi primerno raven medsebojne povezanosti in proizvodnih zmogljivosti.

DOSEŽKI

A. Liberalizacija trga s plinom in električno energijo

V 90. letih prejšnjega stoletja je bila večina nacionalnih trgov električne energije in zemeljskega plina še vedno monopolizirana, Evropska unija in države članice pa so se odločile te trge postopno odpreti za konkurenco. Prvi direktivi (prvi energetske sveženj) sta bili sprejeti leta 1996 (električna energija) in 1998 (plin), v pravne sisteme držav članic pa naj bi ju prenesli do leta 1998 (električna energija) in 2000 (plin). Drugi energetske sveženj je bil sprejet leta 2003, direktivi sta bili v nacionalno zakonodajo držav članic preneseni do leta 2004, nekatere določbe pa so začele veljati šele leta 2007. Industrijski odjemalci in gospodinjstva lahko zdaj prosto izbirajo dobavitelja plina in električne energije. Aprila 2009 je bil za nadaljnjo liberalizacijo notranjega trga

s plinom in električno energijo sprejet tretji zakonodajni sveženj, ki spreminja drugi sveženj in je osnova za izvajanje notranjega energetskega trga.

B. Nadaljnji ukrepi

Kot je bilo napovedano v strategiji za energetske unijo ([COM\(2015\)0080](#)), je Komisija, da bi potrošnikom zagotovila varno, trajnostno in cenovno dostopno energijo, 30. novembra 2016 predstavila sklop zakonodajnih predlogov za novo zasnovo energetskega trga EU. Namen svežnja „Zelena energija za vse Evropejce“ ([COM\(2016\)0860](#)) je izvajanje energetske unije in zajema energijsko učinkovitost, energijo iz obnovljivih virov, zasnovo trga z električno energijo, zanesljivosti oskrbe z električno energijo in pravila o upravljanju energetske unije. Za dopolnitev notranjega energetskega trga je Komisija predlagala ukrepe v direktivi o električni energiji ([COM\(2016\)0864](#)), uredbi o električni energiji ([COM\(2016\)0861](#)) in uredbi o pripravljenosti na tveganja ([COM\(2016\)0862](#)).

S predlogom direktive o skupnih pravilih za notranji trg z električno energijo ([COM\(2016\)0864](#)) se prenavlja Direktiva 2009/72/ES. Predlog se osredotoča na:

- jasnejše in pogostejše račune za električno energijo: odjemalci električne energije naj bi imeli svobodno izbiro dobavitelja ali združevalca, dostop do orodij za primerjavo, brez provizije za menjavo dobavitelja ter možnost sklepanja pogodbe z dinamičnimi cenami in namestitev pametnega števca;
- zaščito ranljivih odjemalcev: države članice bi morale biti obvezane zagotoviti usmerjeno zaščito s spremljanjem in poročanjem števila gospodinjstev, prizadetih zaradi energijske revščine;
- vključitev novih akterjev na trgu: združevalci naj bi lahko svobodno sodelovali na maloprodajnem trgu; lokalne energetske skupnosti naj bi imele pravico sodelovati pri proizvodnji energije, njeni distribuciji, združevanju ter storitvah shranjevanja in energijske učinkovitosti, pa tudi dostop do vseh organiziranih trgov; države članice naj bi urejale izmenjavo podatkov med udeleženci na trgu;
- spodbujanje elektromobilnosti: države članice bi morale poskrbeti za lažje povezovanje polnilnih postaj za električna vozila z omrežjem za distribucijo električne energije ter omogočiti lastništvo in upravljanje teh polnilnih postaj tretjim osebam;
- pojasnjevanje nalog operaterjev distribucijskega sistema in uvedba postopka za načrtovanje razvoja distribucijskega omrežja.

Namen predloga uredbe o pripravljenosti na tveganja ([COM\(2016\)0862](#)) je okrepiti pripravljenost na tveganja s spodbujanjem sodelovanja med operaterji prenosnega sistema v EU, operaterji distribucijskega sistema v sosednjih državah in Agencijo Evropske unije za sodelovanje energetskih regulatorjev. S predlogom naj bi tudi olajšali čezmejno upravljanje omrežij električne energije v primeru krize v oskrbi z električno energijo, in sicer z novimi regionalnimi operativnimi centri, ki se uvedejo s povezanim predlogom uredbe o notranjem trgu električne energije ([COM\(2016\)0861](#)). Predlagani so štirje sklopi ukrepov: (1) skupna pravila o tem, kako preprečiti krize v oskrbi z električno energijo in se nanje pripraviti, da bi zagotovili boljše čezmejno sodelovanje; (2) skupna pravila za obvladovanje kriznih razmer; (3) skupne metode

za oceno tveganj, povezanih z zanesljivo oskrbo z energijo; (4) skupen okvir za boljše ocenjevanje in spremljanje zanesljive oskrbe z električno energijo.

V predlog uredbe o notranjem trgu električne energije ([COM\(2016\) 0861](#)) je vključena prenovitev [Uredbe \(ES\) št. 714/2009](#), da bi trg električne energije pripravili na prožnost, razogljčenje in inovacije z zagotavljanjem neizkrivljenih tržnih signalov. Predlog je sestavljen iz sedmih drugih zakonodajnih predlogov. Pet od teh predlogov zadeva dobavo električne energije, pregled predpisov za trgovanje z električno energijo, pojasnitev dolžnosti udeležencev na trgu ter opredelitev načel za ocenjevanje potreb po zmogljivostih in tržnih mehanizmov zmogljivosti.

C. Ureditev trga z energijo: Evropska agencija za sodelovanje energetskih regulatorjev

Od leta 2011 deluje Evropska agencija za sodelovanje energetskih regulatorjev (ACER) ([Uredba \(ES\) št. 713/2009](#)), katere naloga je predvsem spodbujanje sodelovanja med nacionalnimi regulativnimi organi na regionalni in evropski ravni ter spremljanje razvoja omrežja in notranjega trga z električno energijo in zemeljskim plinom. Ima pooblastila, da preiskuje primere zlorabe trga ter da z državami članicami usklajuje uporabo ustreznih kazni, za izvajanje sankcij za kršitve pa so odgovorne države članice.

Kot naslednji korak sta bili sprejeti dve uredbi, ki vzpostavljata strukture za sodelovanje obeh evropskih omrežij operaterjev prenosnih sistemov (ENTSO): ena o električni energiji ([Uredba \(ES\) št. 714/2009/ES](#)) in ena o plinu ([Uredba \(ES\) št. 715/2009/ES](#)), spremenjena s [Sklepom Komisije 2010/685/EU](#). Evropski omrežji operaterjev prenosnih sistemov za električno energijo in plin v sodelovanju z agencijo ACER oblikujeta podrobna pravila in tehnične kodekse za dostop do omrežja ter skrbita za usklajevanje delovanja omrežja z izmenjavo podatkov o obratovanju in z razvijanjem skupnih standardov in postopkov za varnost in izredne razmere. Omrežji operaterjev morata tudi vsaki dve leti pripraviti osnutek desetletnega naložbenega načrta, ki ga nato pregleda agencija ACER.

Namen [Direktive 2008/92/ES](#) je povečati preglednost cen plina in električne energije, ki se zaračunavajo industrijskim končnim odjemalcem, zato morajo države članice te cene in tarifne sisteme, ki jih uporabljajo, dvakrat letno sporočiti Eurostatu. Oktobra 2011 je EU sprejela [Uredbo \(EU\) št. 1227/2011](#) o celovitosti in preglednosti veleprodajnega energetskega trga, ki je namenjena zagotavljanju poštenih praks trgovanja na evropskih energetskih trgih.

Komisija je 30. novembra 2016 predstavila predlog uredbe ([COM\(2016\)0863](#)) za preoblikovanje agencije ACER za prenovitev pravnih aktov in okrepitev njene glavne vloge kot koordinatorice ukrepov nacionalnih regulatorjev, zlasti na področjih, kjer bi razdrobljeno odločanje na ravni držav o vprašanju čezmejnega pomena povzročilo težave ali nedoslednosti na notranjem trgu. Seznam nalog je bil posodobljen tako, da vključuje dolžnosti agencije ACER na področju nadzora veleprodajnega trga in čezmejne infrastrukture, da bi ta imela več odgovornosti pri pripravi in predložitvi končnega predloga za omrežni kodeks za Komisijo in pri vplivu na postopek pregleda regionalnega trga z električno energijo (trgovalno območje) (določeno v prenovi uredbe o električni energiji ([COM\(2016\)0861](#))).

D. Zanesljivost oskrbe z električno energijo, zemeljskim plinom in nafto

[Direktiva št. 2005/89/ES](#) določa ukrepe za zagotavljanje zanesljive oskrbe z električno energijo, da se zagotovi pravilno delovanje notranjega trga z električno energijo, ustrežna medsebojna povezanost med državami članicami, ustrežna raven proizvodnih zmogljivosti ter ravnovesje med ponudbo in povpraševanjem. Ker je plin pomemben za oskrbo Evropske unije z energijo in v odgovor na rusko-ukrajinski spor glede plina pozimi leta 2008–2009 je bila leta 2010 sprejeta [Uredba \(EU\) št. 994/2010](#) o ukrepih za zagotavljanje zanesljivosti oskrbe s plinom. Z njo naj bi okrepili preprečevalne mehanizme in mehanizme za odzivanje v kriznih razmerah. Za zanesljivo oskrbo z nafto morajo države članice v skladu z [Direktivo 2009/119/ES](#) vzdrževati minimalne zaloge nafte, ki ustrezajo 90 dnevem povprečnega dnevnega neto uvoza ali 61 dnevem povprečne dnevne domače porabe – kar je več. Komisija je maja 2014 v odziv na pomisleke glede dobave ruskega plina prek Ukrajine objavila sporočilo o evropski strategiji za energetska varnost ([COM\(2014\)0330](#)). Z njo naj bi evropskim državljanom in gospodarstvu zagotovili stabilno in izdatno oskrbo z energijo. Zajema ukrepe, kot so povečanje energijske učinkovitosti, domača proizvodnja energije in dokončanje manjkajočih infrastrukturnih povezav, da se lahko energija v kriznih razmerah preusmeri tja, kjer je potrebna.

Komisija je 8. novembra 2017 sprejela zakonodajni predlog za ciljno usmerjeno revizijo direktive o zemeljskem plinu ([COM\(2017\)0660](#)) iz leta 2009. S tem bi se ključne določbe direktive o plinu nemudoma začele uporabljati za čezmejne plinovode s tretjimi državami oziroma za tiste dele plinovodov, ki se nahajajo na ozemlju EU. To bi pomagalo zagotoviti, da projekti sedanje, načrtovane ali prihodnje infrastrukture med državo članico EU in tretjo državo ne bodo izkrivljali notranjega trga z energijo ali slabili zanesljive oskrbe z energijo v EU.

E. Vseevropsko energetska omrežje (TEN-E)

[Uredba \(EU\) 347/2013](#) določa smernice za vseevropska energetska omrežja, ki opredeljujejo projekte skupnega interesa in prednostne projekte v okviru vseevropskih omrežij za električno energijo in zemeljski plin. Tovrstni projekti imajo prednost pri dodeljevanju finančne pomoči po [Uredbi \(ES\) 2236/95](#). Proračun za vseevropsko energetska omrežje TEN-E je namenjen pretežno financiranju študij izvedljivosti. Naložbe se lahko delno financirajo tudi z drugimi instrumenti, na primer s strukturnimi in investicijskimi skladi ali Evropskim skladom za strateške naložbe (EFSI). Po [Uredbi \(EU\) št. 256/2014](#) Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. februarja 2014 o uradnem obveščanju Komisije o investicijskih projektih na področju energetske infrastrukture v Evropski uniji morajo države članice obvestiti Komisijo o svojih naložbenih projektih za energetska omrežja.

Komisija je v sporočilu z naslovom „Proračun za strategijo Evropa 2020“ ([COM\(2011\)0500](#)) opredelila nov instrument – instrument za povezovanje Evrope, namenjen financiranju prednostnih projektov na področju energije, prometa in kritične digitalne infrastrukture v obdobju 2014–2020. Parlament je novembra 2013 potrdil dogovor, dosežen s Svetom, o proračunu za omenjeni instrument, in sicer o dodelitvi 5,12 milijarde EUR za razvoj projektov vseevropske energetske infrastrukture ([P7_TA\(2013\)0463](#)). Izhajajoč iz smernic o energetska omrežja, ki sta jih Parlament

in Svet potrdila marca 2013, je bilo izbranih več projektov skupnega interesa, ki bodo deležni podpore EU ([P7_TA\(2013\)0061](#)).

VLOGA EVROPSKEGA PARLAMENTA

Evropski parlament je pri sprejetju zakonodajnega svežnja o notranjih energetskih trgih odločno podprl ločevanje lastništva prenosnih omrežij v sektorju električne energije kot najučinkovitejše orodje, ki na nediskriminatoren način spodbuja naložbe v infrastrukturo, pravičen dostop do omrežja za nove udeležence in preglednost na trgu. Poudaril je tudi, da bi morala imeti vsa Evropa skupno stališče o srednjeročnih naložbah (okvirni evropski 10-letni načrt, ki se osredotoča na medsebojne povezave), okrepljeno sodelovanje med regulativnimi organi, državami članicami in upravljavci prenosnega omrežja ter odločen postopek harmonizacije pogojev za dostop do omrežja. Na pobudo Evropskega parlamenta je bila posebna pozornost namenjena pravicam odjemalcev, kar je bilo v skladu z dogovorom, doseženim s Svetom: Parlament je v resolucijah vztrajno poudarjal pomen povečanja pravic uporabnikov (zamenjava dobaviteljev, neposredne informacije prek pametnih števecov in učinkovita obravnava pritožb, naslovljenih na „varuha človekovih pravic“ na področju energije). Parlament je dosegel tudi priznanje koncepta „energijske revščine“. Odločno je podprl ustanovitev agencije ACER ter poudaril, da ji je treba dati potrebne pristojnosti za reševanje problemov, ki jih nacionalni regulatorji ne morejo rešiti in ki zavirajo povezovanje ter pravilno delovanje notranjega trga.

Nedavne pomembnejše resolucije:

- 12. september 2017: sprejeti so bili novi predpisi, ki sosednjim državam dovoljujejo medsebojno pomoč za obvladovanje plinske krize, zagotavljanje čezmejne solidarnosti in za preglednost pogodb o oskrbi s plinom.
- 2. marec 2017: poslanci Evropskega parlamenta so sprejeli predpise, ki od držav članic zahtevajo, da Komisijo obvestijo o načrtih za pogajanja o pogodbah za oskrbo z energijo s tretjimi državami pred začetkom pogajanj.
- 25. oktober 2016: Parlament je podprl resolucijo za strategijo EU za utekočinjeni zemeljski plin (UZP), da bi povečali varnost oskrbe z energijo, zmanjšali emisije ogljika in zagotovili dostopne cene.
- 13. september 2016: Parlament je v resoluciji z naslovom „Na poti k novi zasnovi energetskega trga“ zagovarjal kombinacijo likvidnih kratkoročnih trgov in dolgoročnih cenovnih signalov, da bi pripravili trg na vse večji delež obnovljivih virov energije in dejavne odjemalce.
- 26. maj 2016: Parlament je v resoluciji o novem dogovoru za odjemalce energije pozval k okrepitvi vloge državljanov, da bodo lahko proizvajali in trošili energijo iz obnovljivih virov, z njo trgovali in jo shranjevali, da bodo udeleženi na trgu z energijo in sodelovali v prilaganju odjema.

Frédéric Gouardères
05/2019

